

Kolonievogels (zitten) klaar om geteld te worden! ---

■ Ze kunnen al weer op de eieren zitten, sommige van onze koloniebroeders, en dat betekent dat het tellen voor de deur staat. Het eerst komen Blauwe Reiger, Roek en Aalscholver aan de beurt, daarna de meeuwen, sterns en Oeverzwaluw en tenslotte volgt in de zomer de Huiszwaluw als hekkensluiter.

Maar laten we, voordat we de telramen en dergelijke uit de mottenballen halen, eerst een terugblik werpen op het voorbije seizoen. Want dat was met de introductie van het Landelijke Soortonderzoek Broedvogels (LSB), de nieuwe oranje handleiding en nieuwe telformulieren een bijzonder jaar.

1996: nieuwe handleiding en nieuwe formulieren

Het was even wennen met de nieuwe formulieren en handleiding, maar al met al kunnen de tellers en coördinatoren terugkijken op een goede introductie en acceptatie.

De handleiding met op soorten toegespitste informatie kende gretige aftrek, evenals de formulieren. De oplage van 5000 kolonievogelformulieren was eind 1996 al bijna op zodat een nieuwe lading is gedrukt. Telformulieren werden veel en goed ingevuld.

Invulling van het Aanmeldingsformulier (AK) gaf hier en daar hoofdbreken of schrijfkrimp, omdat nieuwe of niet eerder beschreven kolonies nu in één keer allemaal beschreven moesten worden. En dat betekende invullen van atlasblok, kilometerhok, soort, plaats, landschappelijke gegevens en steeds maar weer naam en adres. Bij elk formulier moest ook een kaart wor-

den gevoegd met de ligging van de kolonie. Sommige tellers (Huiszwaluwen!) kwamen met stapels formulieren en kaarten op de proppen.

Schrale troost is dat deze acties per kolonie eenmalig zijn. Elke beschreven kolonie krijgt namelijk een uniek nummer. In de komende jaren is bij ongewijzigde situaties in feite het doorgeven van dat nummer, plus gegevens over het aantal en het jaar voldoende, dat scheelt.

Kolonievogelbestand

De meeste kolonies zitten nu bekapt en gezakt met informatie over de plaats en aantallen in de Kolonievogel-database. De gegevens van 1993-95 zijn ingevuld en die van 1996 liggen nu onder het mes en worden de komende maanden toegevoegd. In het bestand kunnen allerlei selecties en sorteringen worden gemaakt. Als bijvoorbeeld alle jaren op een rijtje worden gezet zie je meteen welke informatie is ingevuld en welke niet.

Soms blijken gegevens over de plaats nog niet geheel volledig te zijn of is in een bepaald jaar het aantal niet ingevuld. Niet ingevuld kan meer betekenissen hebben: niet geteld; wel geteld, maar aantal niet ingeleverd; kolonie verdwenen. In dit laatste geval zou een nul moeten worden ingevuld.

De taak om deze gegevens goed boven water te krijgen ligt in handen van de 19 SOVON districtscoördinatoren. Ons streven is een volledige database, waarmee allerlei becijferingen gemaakt kunnen worden, waaronder bespiegelingen over de voor- of achteruitgang. Misschien kunt u zich nu voorstellen waarom de districtcoördinator soms aan uw hoofd blijft zeuren voor telgegevens....

Voorlopige resultaten 1996

• Aalscholver

De Aalscholver zit na de plotselinge afname van 1993 op 1994 weer in de lift. Voorlopige cijfers duiden op 13% toename ten opzichte van 1995, hetgeen zou neerkomen op een populatieomvang van c. 18.200 paren. Dit komt overeen met het niveau in het jaar 1990.

Of de groei overal zal doorzetten is de vraag, want 'Aalscholver-biologen' voorspellen stabilisatie of terugval in het IJsselmeergebied, als het water daar steeds helderder wordt. Elders kunnen echter nog wel Aalscholver terecht, zoals blijkt uit een nieuwe vestiging van 2 paren (sic) in hoogspanningsmasten juist over de Limburgse grens in België.

• Blauwe Reiger

Het zat erin: een stevige strenge winter betekent een aderlating voor Blauwe Reigers. Tijdens de strenge vorst regende het al meldingen van (half)dode, kleumende en 'zielige' reigers, en de kolonietellingen bevestigden het beeld: een afname variërend van 10-50%. Het landelijke beeld vertoonde flinke verschillen, met topafname van 40-50% in het koudste deel van Nederland (Drenthe, Twente, Achterhoek), geringe afname in Zeeland (maar wisselend per kolonie) en een gelijkblijvende stand in Limburg. In Holland-Utrecht en langs de grote rivieren, waar flink wat kolonies zitten, beliep de terugloop maximaal 30%. Uitgaande van de landelijke populatie van 11.700 in 1994 en een gemiddelde afname van 30% zullen er in 1996 ruim 8000 paren hebben gezeten. En nu zijn we natuurlijk zeer

Blauwe Reiger (Harold Bierens).

benieuwd naar de situatie in 1997, na de pittige vorst in december en januari.

• *Purperreiger*

Henk van der Kooij zal de aantallen nog precies op rij zetten, maar in sommige kolonies werden meer paren geteld (bijv. Ameide) en in andere minder (bijv. Noordwest-Overijssel) dan voorgaand jaar.

• *Lepelaar*

Blijkens voorlopige cijfers pakt het aantal Lepelaars in 1996 met 845 paren, iets hoger uit dan in 1995 (814), maar de verspreiding veranderde sterk. Door lokale oorzaken werd de kolonie in de Oostvaardersplassen, in 1995 goed voor 330 paren, in de loop van het seizoen verlaten. Kennelijk als een gevolg hiervan vestigden zich 62 paren in de nabije Lepelaarplassen en ook in vele andere kolonies werden hogere aantallen geteld. Op de Waddeneilanden nam de populatie met bijna 70% toe en in het Zwanenwater en Oostvoorne met 30-40%. Langs de IJssel in Overijssel werden zowaar 7 nesten gebouwd, maar van broeden kwam niets terecht.

• *Meeuwen en sterns*

Van deze soorten is het altijd moeilijk om binnen één jaar verslag te doen. Het lijkt niet zo moeilijk om de aantallen die in mei-juli geteld werden, uiterlijk in de winter op papier te zetten en door te geven aan onze onvolprezen districtscoördinatoren. Maar ja, de praktijk is weerbarstig, desondanks houden we vol.....

In het Waddengebied liep de Zilvermeeuw verder in aantal terug en nam de Kleine Mantelmeeuw weer wat toe. In de Delta bleef de stand van deze soorten globaal gelijk. In Noord- en Zuid-Holland en nu ook in Flevoland werden meeuwen op daken

en op andere vaak lastig te lokaliseren (vosvrije) plaatsen vastgesteld. Stormmeeuwen deden het redelijk op de Wadden.

De Kokmeeuw blijft een verhaal in mineur, (sterke) afname in Overijssel, op de Waddeneilanden en in de Delta (o.a. overspoeling). Uit Drenthe komen meldingen van verplaatsingen en plotseling verlaten kolonies in eind mei en uit NW-Overijssel van vestigingen op daken.

De Zwartkopmeeuw deed het opvallend goed in 1996. Wat dacht u van de landelijke top-score van ongeveer 340 paren! Het leeuwendeel van de Zwartkoppen zat in de Delta, vooral in Krammer-Volkerak (300).

De Zwarte Stern deed het redelijk in Zuid-Holland-Utrecht (c. 90 paren Krimpenerwaard en c. 50 in talloze vestigingen in het hart van het Groene Hart), in NW-Overijssel (c. 160) en in de Gelderse Poort, maar deed het slecht in Brabant en Drenthe.

• *Grote Stern*

Met dank aan het navragen door Philipp Derks & Ruud Vlek kan het landelijke aantal worden bepaald: 10.100 paren. Beduidend minder op Griend dan voorgaand jaar (8200 versus 5000 paren), maar wel een vestiging van 226 paren op Rottumerplaat.

• *Oever- en Huiszwaluw*

Zonder Herman Leys geen totaaloverzicht: In 1996 zijn in 226 Oeverzwaluwkolonies minstens 16.575 paren geteld. De totale populatie wordt geschat op 18.000 paren, veel meer dan de geschatte 13.550 voor 1995 dus. 71% van de Oeverzwaluwen zat in 1996 in kolonies groter dan 100 paren (in 1995 63%). Ten opzichte van 1995 nam het aantal kleine kolonies af ten gunste van die van 100-200

paren. Sinds 1990 is de gemiddelde koloniegrootte bij *Riparia riparia* toegenomen van 31 tot 62 paren.

Collega Huiszwaluw deed het minder goed, maar toch ook niet slecht. In c. 900 vaste monitorkwartblokken lag de populatie in 1996 met 21.500 paren 1,6% hoger dan in 1995 (21.250). Goed scoorden Groningen, Friesland, Flevoland en Utrecht (toename 13%) en slecht het Deltagebied (afname 9%). In het zuiden van Brabant en Limburg hielden toe- en afname zich in evenwicht. Elders in Nederland was sprake van een lichte toename. Het gemiddelde aantal paren per kwartblok bedroeg in 1996 23,4, wat aan de hoge kant is vergeleken met voorgaand jaar (20,3). Sedert 1989 haalden alleen 1992-93 hogere aantallen (24,6-24,7).

• *Roek*

Het kan vriezen of dooien, lijkt wel, maar de Roek geeft geen krimp. Dat zou je concluderen op grond van een vergelijking van aantallen tussen 1995 en 1996. In Overijssel, Drenthe, Gelderland en Limburg waar het leeuwendeel van de Roeken zit werd gewag gemaakt van toename van 5-20%. In Drenthe, Gelderland en Oost-Brabant zijn problemen gesignaleerd met afschot en verstoring van nesten, maar van grootschalige vervolging lijkt geen sprake.

Tenslotte

Lieve, beste, brave tellers, vergeet u niet om ook in 1997 'uw' kolonies te tellen en de resultaten liefst per kerende post op te sturen naar de districtscoördinator! Houdt dezelfde kolonies (kolonienummers, en -namen) aan als in voorbije jaren.

Arend van Dijk

Belgische kolonievogels geteld

Onze Belgische zusterorganisatie Vlavico heeft een fraai eerste jaar-rapport uitgebracht over Kolonievogels en Zeldzame broedvogels in Vlaanderen. Het door Koen Devos en Anny Anselin geschreven rapport biedt een schat aan informatie die mooi naast de Nederlandse gegevens gelegd kan worden. Hiernaast worden de Belgische kolonievogels in 1994 weergegeven.

Wordt de Bijeneter overigens een nieuwe kolonievogel? In Frankrijk rukt de soort wat naar het noorden op, en in 1994 waren er twee broedgevallen op 100 m van de Belgische grens. Laat maar komen, deze beauty.

Bijeneter (Koen Devos).

Kolonievogels in België in 1994

Soort	Aantal paren
Aalscholver	70
Blauwe Reiger	2067
Zwartkopmeeuw	33-36
Kokmeeuw	20.500-21.000
Stormmeeuw	1
Kleine Mantelmeeuw	37
Zilvermeeuw	195
Grote Stern	800-1000
Visdief	643
Dwergstern	228
Oeverzwaluw	>4000?
Roek	2800-2900